

Kultura i dziedzictwo narodowe

Centrum kulturalnym regionu jest Rzeszów. Działają tu m.in. 2 teatry oraz filharmonia. Spośród imprez kulturalnych organizowanych w regionie, przyciągających osoby z kraju i zagranicy, najbardziej znane są: Muzyczny Festiwal w Łańcucie, Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie oraz Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Bazylice Leżajskiej.

Na terenie województwa znajduje się wiele cennych zabytków. Tylko niektóre z nich, to:

- zabytki architektury drewnianej, np. kościół z XIV w. w Haczowie – największy i najstarszy zrębowy kościół na świecie, cerkwie grekokatolickie i prawosławne (np. w Równi, Bliznem, Radrużu); zabytki w Haczowie i Bliznem znajdują się na liście światowego dziedzictwa UNESCO,
- zespół parkowo-pałacowy, z późnorenesansowym zamkiem z XVI i XVII w. w Baranowie Sandomierskim,
- zespół zamkowo-parkowy z przełomu XVI i XVII w. w Krasiczynie, perła architektury polskiego renesansu,
- zespół zamkowo-parkowy z XVII w. w Łańcucie (z unikatową kolekcją pojazdów konnych),
- zamek z fortyfikacjami z XVII w. w Rzeszowie,
- twierdza Przemyśl z fortami z lat 1878-1914, trzecia co do wielkości w Europie, po Antwerpii i Verdum,
- zabytkowe zespoły urbanistyczne m.in. w Krośnie, Rzeszowie, Sanoku, Jarosławiu, Przemyślu, Brzozowie,
- najstarsze w świecie szyby naftowe znajdujące się w skansenie w Bóbrce,
- XVII-wieczna bazylika w Leżajsku z zabytkowymi barokowymi organami.

Na terenie województwa funkcjonuje 30 muzeów. Muzea te posiadają zbiory o znacznej atrakcyjności turystycznej. Do znanych muzeów należą m.in.: Muzeum na Zamku w Łańcucie, Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu, Muzeum Lalek w Pilźnie oraz Muzeum Podkarpackie w Krośnie, gdzie znajduje się najliczniejsza i najefektowniejsza kolekcja lamp naftowych w Europie. Dotychczas zgromadzono ok. 900 eksponatów z zakresu oświetlenia naftowego, z czego większość stanowią kompletne lampy i latarnie naftowe.

Różnice kulturowe, występujące na terenie województwa podkarpackiego, przejawiały się wyodrębnieniem wielu grup etnograficznych, które na skutek zmian cywilizacyjnych i wydarzeń historycznych przestały istnieć albo są w zaniku. Należą do nich: Łemkowie, Bojkowie, Dolinianie, Zamieszkańcy, Rzeszowiacy, Lasowiacy, Pogórzanie, Grupa Pogranicza Nadszańskie. Ich kulturę materialną, zwyczaje i obrzędy można dziś poznać, zwiedzając podkarpackie muzea etnograficzne i skanseny. Najważniejsze z nich to:

- Muzeum Budownictwa Ludowego – Skansen w Sanoku, założone w 1958 r. W zakresie zainteresowań muzeum znajduje się kultura ludowa, budownictwo mieszkalne, gospodarcze, przemysłowe i sakralne czterech grup etnograficznych: Łemków, Bojków, Pogórzan i Dolinian;
- Muzeum Kultury Ludowej – Park Etnograficzny w Kolbuszowej.

Na terenie województwa znajdują się dwa parki narodowe:

- o Bieszczadzki Park Narodowy, trzeci co do wielkości park narodowy w Polsce (29,2 tys. ha, w tym pod ochroną ścisłą – 18,4 tys. ha). Charakterystyczną cechą Bieszczadów są górskie łąki – połoniny,
- o Magurski Park Narodowy – piąty co do wielkości park narodowy w Polsce, zajmuje 19,4 tys. ha, z tego prawie 90% (tj. 17,4 tys. ha) znajduje się w woj. podkarpackim, a pozostała część – w woj. małopolskim.

Bieszczadzki Park Narodowy oraz parki krajobrazowe: Ciśniańsko-Wetliński i Doliny Sanu wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”, powołanego przez UNESCO w 1992 roku, obejmującego obszary przygraniczne Polski, Słowacji i Ukrainy. Jest to jedyny w Europie trójstronny rezerwat biosfery.

Na Podkarpaciu znajduje się również ok. 2 tys. km znakowanych szlaków do wędrówek pieszych. Wśród nich są także szlaki tematyczne, np.:

- o szlak architektury drewnianej (przebiegający częściowo przez województwo małopolskie) – wiedzie przez 175 miejscowości, w których znajdują się zabytkowe drewniane kościoły, cerkwie i kaplice oraz dwory. Na trasie szlaku znajduje się też Iwonicz Zdrój ze swoją ponad stuletnią zabudową uzdrowską,
- o szlak ikon – wytyczony w promieniu 25 km od Sanoka. Wędrując nim zwiedzić można cerkwie z terenu bojkowsko-łemkowskiego pogranicza kulturowego,
- o szlak forteczny – prowadzi przez niezwykle cenny w skali kraju i Europy obiekt militarny, forty Twierdzy Przemyśl.